

Nr 51.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående
anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang;
given Stockholms slott den 25 januari 1918.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att för anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang bevilja ett anslag av 2,275,200 kronor samt därav å extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 400,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

E. A. Nilson.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 25 januari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Nilson, anförde härefter:

»Under punkten 62 av fjärde huvudtiteln av årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på den proposition, som kunde komma att avlåtas angående anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang, tillsvidare under fjärde huvudtiteln å extra stat för år 1919 beräkna ett belopp av 700,000 kronor.

Jag anhåller nu att få underställa denna fråga Kungl. Maj:ts prövning.

Den 28 mars 1916 höll bataljonsläkaren doktor N. Brinke i Svenska läkarsällskapet ett föredrag om sjukligheten i våra kaserner och dess bekämpande. Föredraganden framhöll därvid, att sjukligheten inom kasernerna vore anmärkningsvärt stor och att anledningen härtill vore att söka uti åtskilliga av föredraganden närmare belysta förhållanden. En av orsakerna till den stora sjukligheten vore enligt föredragandens uppfattning att söka uti den omständigheten, att vid åtskilliga truppförband saknades erforderliga, från logementen avskilda lokaler för torkning av truppens efter övningarna mången gång genomvåta skodon och uniformspersedlar.

Föredrag
inom Svenska
läkarsäll-
skapet angä-
ende kasern-
sjukligheten
och dess
bekämpande.

Vid en med anledning av nämnda föredrag den 2 maj 1916 inom läkarsällskapet avhållen diskussion gjordes från olika håll uttalanden om en anmärkningsvärd sjuklighet bland de värnpliktiga ävensom om missförhållanden beträffande hygien och sjukvården inom våra kaserner. Rörande omfattningen av denna sjuklighet och om medlen att nedbringa densamma visade sig emellertid meningarna vara delade.

Med anledning av nämnda föredrag och diskussion avlät Svenska läkarsällskapet den 6 juni 1916 en skrivelse i ämnet till statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet. Sällskapet förklarade sig därvid på grund av vad under förhandlingarna framkommit anse vissa hygieniska missförhållanden vid flera regementen, i all synnerhet vid sådana, som ännu vore förlagda till äldre baracker eller tillfälliga lokaler, så uppenbara, att de borde snarast möjligt avhjälpas. Särskilt borde framhållas, att möjligheten att på ett tillfredsställande sätt isolera smittoförande sjuka vid många regementen saknades, att luftkuben, åtminstone vid nuvarande beläggning, i allmänhet vore anmärkningsvärt liten, att det vore otillräckligt sörjt för att truppen mellan övningarna hade torr beklädnad samt att sängarnas hygien vore otillfredsställande.

Framställning
av Svenska
läkarsäll-
skapet.

Då det måste anses vara en utomordentligt viktig samhällsangelägenhet, att befintliga missförhållanden snarast möjligt avhjälptes, anhölle läkarsällskapet, att erforderlig utredning i ämnet måtte genom särskilda sakkunniga verkställas.

Med anledning härav anmodades arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse att i ärendet avgiva yttrande. Efter att hava inhämtat utlåtanden från samtliga truppförbandschefer och truppförbandsläkare inkom sjukvårdsstyrelsen den 28 februari 1917 till statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet med det infortrade yttrandet samt lämnade därvid en in-

Arméförvalt-
ningens sjuk-
vårdsstyrelses
yttrande
den 28
februar 1917.

gående redogörelse för de åtgärder av olika slag, som enligt sjukvårdsstyrelsens mening borde vidtagas för att minska sjukligheten inom kasernerna. Bland dylika åtgärder vore jämväl anordnandet av erforderliga torkrum för truppens skodon och uniformspersedlar vid de kasernetablissemang, där dylika rum för närvarande saknades. I de av kasernbyggnadsnämnden uppförda kasernerna finnes goda torkrum, så ock i alla andra kaserner, som blivit uppförda efter 1908. Särskilda torkrum saknades däremot i alla äldre kaserner. På några ställen hade putsrummen, där sådana finnes, anordnats till torkrum, men utrymmet däri vore alltför begränsat, för att de skulle kunna med fördel användas för detta ändamål. Vid ett kavalleritruppförband hade nattklosettrummen omändrats till torkrum. Där lämpliga torkrum finnes, hade i allmänhet inga svårigheter mött att under natten få kläder och skodon torkade till dagen därpå. Det hade dock anmärkts, att torkrummen, som hade värmeelement, i de nya kasernerna ej kunde uppvärmas, utan att värmeledningen i sin helhet vore i funktion, vilket ju ej vore förhållandet under åtminstone större delen av regementsövningarna. Det hade därför föreslagits, att dessa torkrum även försåges med kaminer eller att värmeledningarna så anordnades, att torkrummen kunde uppvärmas oberoende av värmeledningen till kasernen för övrigt. I de av kasernbyggnadsnämnden uppförda kasernerna hade torkrummen en golvyta av 27 kvadratmeter, vilket med en höjd av 3,5 meter gjorde en luftkub av omkring 95 kubikmeter. De vore försedda med höj- och sänkbara häckar eller grindar med krokar, så att klädes- och sängspersedlar kunde hänga under eller läggas däröver rätt utbredda. De kunde uppvärmas till 35 grader. Det hade varit önskvärt, att de kunnat uppvärmas till högre temperatur, då rummen samtidigt kunnat användas till formalinkammare, där dylika saknades. Emellertid klagades det över, att även dessa torkrum under repetitionsövningarna vore väl trånga.

Anordnande av torkrum i varje kompani- (skvadrons-, batteri-)våning, där dylika ej förut finnes, vore enligt sjukvårdsstyrelsens uppfattning en nödvändig åtgärd, som borde genomföras så snart som möjligt. Putsrummens form och storlek gjorde dem för ifrågavarande ändamål mindre lämpliga. Bättre vore, om man till torkrum inredde rummet för ogift sergeant eller lektionsrummet eller ock omändrade fanjunkarbostaden och därav för ändamålet toge det eller de närmast korridoren varande rummen samt låte fanjunkaren i stället få den bredvid boende gifta sergeantens lägenhet. Viktigt vore emellertid, att torkrummen försåges med tillräckligt kraftiga värmeelement eller kaminer, så att man kunde

få upp temperaturen till 45 à 65 grader, varigenom torkrummen också vid behov kunde användas som formalinkammare och eventuellt för avlusning av säng- och gångkläder. Med så anordnade torkrum skulle det sedermera ej möta några svårigheter att för varje ny inryckning alltid hava i ordning desinficerade uniformspersedlar och sängutredningar.

Såsom förut nämnts, hade mot torkrummen i de sedan 1908 färdigbyggda kasernerna gjorts den anmärkning, att de dels vore väl små för att räckta till för regementsövningarnas stora manskapsstyrka och dels att de under tiden för dessa övningar ej kunde uppvärmas, emedan värmeledningen då ännu ej vore i gång och möjlighet ej funnes att utan i samband med hela kasernen uppvärma dem. För avhjälpande av den senare olägenheten borde antingen förändringar med värmeledningarna vidtagas eller särskilda kaminer insättas för användande å tider, då värmeledningen i sin helhet ej vore i gång. Dessutom borde å de flesta ställen värmeelementen så ökas, att för ovan angivna ändamål temperaturen kunde komma upp till det nyss angivna gradtalet.

Frågan om torkrums anordnande i vissa kasernetablissemang har varit föremål för behandling i sammanhang med verkställande av utredning rörande behovet av ökat förrådsutrymme vid armén. Sedan statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet uti skrivelse den 7 maj 1915 anmodat arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement att efter verkställd utredning till Kungl. Maj:t inkomma med uppgift, huruvida de i sammanhang med 1914 års härordning beviljade medel till anordnande av vissa förrådslokaler vore tillräckliga för beredande av oundgängligen erforderlig ökning i befintliga utrymmen vid de redan uppförda kasernetablissemangen samt, därest så icke skulle vara fallet, avgiva fullständigt förslag till anskaffande av i sådant fall erforderliga ytterligare utrymmen, överlämnade fortifikations- och intendentsdepartementen med underdånig skrivelse den 30 maj 1917 ett av överstelöjtnanterna G. Gartz och E. Wikland utarbetat betänkande, innefattande utredning i berörda hänseende.

Bemälda sakkunniga, som funnit sig jämväl böra till utredning upptaga frågan av åstadkommande av behöfligt antal torkrum i kasernerna, anförde därom, bland annat, att bristen på torkrum hade så gott som vid alla truppförband varit mycket kännbar och föranlett klagomål, avseende ej blott hygieniska förhållanden utan även en i hög grad försvårad persedelvård. Tillgången på torkrum sammanhängde sålunda i vissa avseenden med frågan om förrådsutrymmen. Enda möjligheten

Torkrumsfrågans behandling i sammanhang med utredning om ökat förrådsutrymme vid armén.

att inom kompanierna åstadkomma torkrum syntes vara att taga i anspråk de rum, som i flertalet kaserner inom kompaniernas förläggning vore avsedda för ogifta underofficerare. För de underofficerare, som sålunda bleve utan inkvartering, måste särskilda underofficersbyggnader uppföras.

Beträffande de kasernetablissemang, där sergeantrummen redan måst tagas i bruk för annat ändamål eller där av annan anledning torkrum icke kunde anordnas på sätt nyss nämnts, föresloge de sakkunniga, att ifrågavarande behov skulle tillgodoses genom uppförande av särskilda torkstugor.

Uti den 31 maj 1917 avgivet underdånigt utlåtande tillstyrkte arméförvaltningens intendents- och fortifikationsdepartement bifall till vad de sakkunniga sålunda föreslagit.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartements och sjukvårdsstyrelsens skrivelse den 20 december 1917.

Emellertid hade min företrädare i ämbetet genom skrivelse den 11 maj 1917 anmodat arméförvaltningens fortifikationsdepartement att verkställa utredning angående lämpligaste sättet för beredande av erforderliga torkrum vid de truppförband, där sådana icke funnes anordnade, ävensom att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill nämnda utredning kunde giva anledning.

Till fullgörande av nämnda uppdrag hava nu arméförvaltningens fortifikationsdepartement och sjukvårdsstyrelse uti underdånig skrivelse den 20 december 1917 avgivit förslag till anordnande av erforderliga torkrum vid arméns truppförband samt därvid anfört följande:

Vid de kasernetablissemang, för vilka ritningar uppgjorts efter år 1906, funnes särskilda tvättrum, putsrum och torkrum anordnade, var emot inom äldre etablissemang i allmänhet endast funnes tvättrum och putsrum samt i vissa av de äldsta endast tvättrum eller kombinerade tvätt- och putsrum.

Vid de provisoriskt förlagda truppförbanden, nämligen Första och Andra livgrenadjärregementena, Södermanlands, Kronobergs och Kalmar regementen, Norra och Södra skånska infanteriregementena, Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementens tredjebataljoner, vissa delar av Gottlands infanteriregemente samt Skånska husarregementets Landskrona-avdelning ävensom Positionsartilleriregementet, hade, i den mån utrymme kunnat disponeras, puts- och torkrum provisoriskt ordnats.

Frågan om beredande av erforderliga torkrum hade, såsom förut nämnts, redan varit föremål för utredning i den av Kungl. Maj:t anbefallda undersökningen om förråds- m. fl. utrymmen inom arméns kasern-

etablissemang. I denna utredning, vilken dock endast omfattat en del av arméns kasernetablissemang, hade föreslagits, att bristen på torkrum i regel skulle fyllas genom inredning till torkrum av till bostad för ogift sergeant avsett enkelrum samt att, där inom de olika kompani-, batteri- eller skvadronslokaler torkrum ej lämpligen kunde på detta sätt anordnas, särskilda torkstugor skulle uppföras.

Denna senare anordning hade dock av sjukvårdsstyrelsen ansetts mindre lämplig. Disponerandet av det för ogift sergeant avsedda rummet till torkrum skulle dessutom medföra vissa olägenheter i disciplinärt hänseende samt nödvändigöra uppförandet av nya underofficersbyggnader. På grund härav och då frågan om beredande av likformig inkvartering för arméns underofficerare vore föremål för särskild utredning, vars resultat ännu icke föreläge, ansåge fortifikationsdepartementet och sjukvårdsstyrelsen, att torkrumsfrågan, *där så kunde ske*, borde lösas genom en *tillbyggnad* vid kasernernas korridorsida enligt skrivelsen bifogad typritning, samt att endast där, varest sådan tillbyggnad ej lämpligen kunde utföras, annan lokal, såsom underofficersbostad eller dagrum, borde anordnas till torkrum och den därigenom uppkommande utrymmesbristen fyllas genom nybyggnad.

Under denna förutsättning skulle vid de olika truppförbanden erfordras följande nybyggnads- eller förändringsarbeten:

Vid vart och ett av Svea och Göta livgarden, Dalregementet, Hälsinge, Hallands, Västmanlands, Norrbottens och Västerbottens regementen, Jämtlands fältjägerregemente samt Västernorrlands regemente erfordrades tillbyggnad av tolv torkrum enligt typritning för en kostnad av 75,000 kronor för regemente eller	kronor	750,000: —
---	--------	------------

Vid vardera av Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen erfordrades tillbyggnad av åtta torkrum för en kostnad av 50,000 kronor eller tillhoppa	»	100,000: —
--	---	------------

samt vid Gottlands infanteriregemente tillbyggnad av torkrum vid 9 kompanivåningar	»	55,000: —
--	---	-----------

För provisoriskt inkvarterade infanteriregementen eller infanteriförband erfordrades enligt från arméfördelningscheferna infordrade utredningar:

Transport kronor	905,000: —
------------------	------------

	Transport kronor	905,000: —
för Andra livgrenadjärregementet inredningsarbeten i nuvarande förläggningslokaler	»	3,000: —
för Kronobergs regemente inredningsarbeten i den s. k. Haglundska gården	»	200: —
ävensom årlig hyra 200 kronor, samt För Norra Skånska infanteriregementet inredningsarbeten i disponibla lokaler	»	2,000: —
För Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementens samt Gottlands infanteriregementes provisoriskt förlagda kompanier syntes för närvarande ej erfordras några ytterligare anordningar.		
Vid Livgardet till häst, där såväl tork- som putsrum saknades, kunde tillbyggnad icke lämpligen ske, utan syntes här erforderliga tork- och putsrum böra beredas genom ominredning av befintliga lokaler enligt skrivelsen bilagd ritning på så sätt, att torkrum ordnades i nuvarande handrustkammaren och putsrum i rummet för ogift sergeant samt att handrustkammaren flyttades till nuvarande skvadronsexpeditionen, vilken i sin ordning inrymdes i det till fanjunkarlägenheten hörande närmast trapphuset belägna rummet. Av fanjunkarlägenhetens återstående 1 rum och kök samt lägenheten för gift sergeant om 1 rum och kök bildades en lägenhet om 3 rum och kök för fanjunkaren. Därigenom uppstode sålunda en brist på bostadslägenheter för 5 gifta och 5 ogifta sergeanter. Kostnaderna beräknades uppgå till följande belopp, nämligen		
för inredningsarbeten i befintliga lokaler	»	10,000: —
» underofficersbyggnad för		
5 gifta sergeanter à 3 eldstäder = 15 eldstäder och		
5 ogifta sergeanter à 1 eldstad = 5 eldstäder eller tillhopa 20 eldstäder à 6,000 kronor	»	120,000: —
Vid Livregementets dragoner saknades ävenledes såväl tork- som putsrum.		

Transport kronor 1,040,200: —

	Transport kronor 1,040,200: —
hållandena där vore synnerligen svåra, borde tillbyggnad av tork- och putsrum tillgripas, enär ingen möjlighet finnes att genom inredningsanordningar bereda erforderligt utrymme. Källare kunde ej anordnas, utan måste uppvärmningen ske med kaminer. Kostnaden beräknades till	» 60,000: —
Vid Livregementets husarer, Smålands husarregemente och Norrlands dragonregemente föresloges tillbyggnad av torkrum enligt skrivelsen bilagd skiss för en kostnad för regemente av 36,000 kronor	» 108,000: —
Skånska husarregementets Landskrona-avdelning vore provisoriskt förlagd i gamla artillerietablissemang, och borde några nya anordningar ej där utföras förrän i samband med etablissemangets slutgiltiga ordnande.	
Vid Skånska dragonregementet finnes i de nyare kasernflyglarna putsrum men ej torkrum. Torkrum kunde tillbyggas, i likhet med för Livregementets husarer, för en kostnad av	» 36,000: —
I den äldre kasernen, som saknade korridorer, torde, först sedan regementet omorganiserats på 8 skvadroner, möjlighet finnas att anordna torkrum. Kostnaden härför beräknades uppgå till omkring	» 8,000: —
Vid Kronprinsens husarregemente kunde tillbyggnad ej äga rum, utan måste för torkrum disponeras lägenheterna för gift sergeant (1 rum och kök). Kostnaderna för ordnandet av fem torkrum med kaminuppvärmning beräknades till	» 10,000: —
och för ny underofficersbostad för 5 gifta sergeanter = 15 eldstäder till	» 90,000: —
Vid Svea artilleriregemente, för vilket regemente nytt kasernetablissemang planlades, kunde enligt regementschefens förslag en provisorisk lösning av torkrumsfrågan åstadkommas genom anbringande av kaminer i de kombinerade tvätt- och putsrummen för en kostnad av	» 5,000: —

Transport kronor 1,357,200: —

	Transport kronor 1,357,200: —	
Vid Göta artilleriregemente syntes tillbyggnad av torkrum kunna ske enligt skrivelsen bilagd skiss. Kostnaden för 11 torkrum beräknades till	»	70,000: —
Vid Vendes artilleriregemente vore förläggningen delad på tre olika etablissemang.		
Vid östra etablissemang, avsett för två divisioner och färdigbyggt 1906, vore förläggningen ordnad enligt blocksystem utan korridorer med varje batteris lokaler fördelade på två våningar. På grund av grundförhållanden saknades källare, och uppvärmningen skedde med lokala eldstäder.		
Tillbyggnad av torkrum kunde här ej äga rum, utan måste de nuvarande dagrummen inredas till torkrum (med kaminuppvärmning), dagrummen flyttas till nuvarande lektionsrummen samt en nybyggnad med 6 lektionsrum uppföras.		
Kostnaderna härför beräknades till:		
för inredning av 6 torkrum	»	12,000: —
» nybyggnad av lektionshus	»	60,000: —
Södra etablissemang vore av äldre typ men med korridorsystem och centraluppvärmning. En tillbyggnad av torkrum vore här helt utesluten dels med hänsyn till de svåra grundförhållandena, dels därför att kasernernas korridorsida låge i gatulivet. Några underofficersrum eller andra lokaler, som kunde inredas till torkrum, funnes ej. Den enda möjligheten syntes här vara att genom inredning å vindarna och eventuellt höjning av taken bereda plats för torkrum.		
Kostnaden härför syntes approximativt kunna angivas till 30,000 kronor per kasern eller	»	60,000: —
vartill komme ersättning av härigenom disponerat förrådsutrymme	»	20,000: —
Vad norra etablissemang beträffade, kunde någon tillbyggnad av kasernen ej förutsättas, utan måste frågan om torkrum lösas genom ominredning av befintliga lokaler. Kostnaderna härför torde approximativt kunna beräknas till	»	5,000: —
	Transport kronor 1,584,200: —	

	Transport kronor	1,584,200: —
Vid Norrlands artilleriregemente i Östersund saknades i de äldre kasernbyggnaderna såväl torkrum som putsrum. Tillbyggnad kunde ske för en kostnad av 10,000 kronor per batteri eller tillhopa	»	60,000: —
Vid Norrlands artilleriregemente i Boden saknades torkrum. Tillbyggnad kunde ske för en kostnad av	»	36,000: —
Vid Upplands artilleriregemente syntes tillbyggnad av erforderliga tork- och putsrum kunna ske för en kostnad av	»	116,000: —
Vid Smålands artilleriregemente föresloges tillbyggnad av torkrum för en kostnad av	»	100,000: —
Vid Gottlands artillerikår föresloges tillbyggnad av torkrum för en kostnad av 6,000 kronor per batteri eller tillhopa	»	24,000: —
Vid Boden—Karlsborgs artilleriregemente i Boden saknades både tork- och putsrum. Tillbyggnad föresloges för en kostnad av 10,000 kronor per kompani eller således	»	60,000: —
Vid Boden—Karlsborgs artilleriregemente å Karlsborg kunde någon lösning av tork- och putsrumsfrågan ej åstadkommas, förrän utredning verkställdt angående byggnadernas framtida användning.		
Vid Positionsartilleriregementet saknades för närvarande såväl tork- som putsrum, men då regementets förläggning vore provisorisk, borde några ny- eller tillbyggnader vid detta regemente icke nu ifrågasättas.		
För Svea ingenjörkår och Fälttelegrafkåren hade anslag till nya etablissemang beviljats av riksdagen. Att för de förband, som skulle förflyttas till nya etablissemang, uppföra dyrbara tork- och putsrumstillbyggnader kunde icke anses tillrådligt. Däremot borde vid det till Vaxholm förlagda 5. kompaniet av Svea ingenjörkår torkrum anordnas i det för ogift sergeant avsedda rummet. För den ogifta sergeanten kunde utan nybyggnad annan bostad beredas. Kostnaden beräknades till	»	2,000: —

 Transport kronor 1,982,200: —

	Transport kronor 1,982,200: —
Angående Göta ingenjörkårs förband å Karlsborg gällde vad ovan anförts rörande Boden—Karlsborgs artilleriregemente. För kårens till Karlskrona förlagda kompani kunde i likhet med vid kompaniet i Vaxholm torkrum beredas i rummet för ogift sergeant. Även för denne kunde utan nybyggnad annan bostad beredas. Kostnaden belöpte sig till	» 2,000: —
Vid Bodens ingenjörkår kunde 4 torkrum inredas i de för ogift sergeant avsedda rummen för en kostnad av	» 8,000: —
Motsvarande brist på underofficersbostäder måste fyllas genom nybyggnad. Kostnaden, beräknad efter 4 eldstäder å 6,000 kronor, uppginge till	» 24,000: —
Vid Svea och Göta trängkårer, Skånska trängkåren och Västmanlands trängkår saknades såväl tork- som putsrum. Tillbyggnad kunde ej lämpligen ske, utan borde till tork- och putsrum inredas de bredvid tvättrummen belägna lägenheterna för gift sergeant (1 rum och kök), varjämte en ny underofficersbyggnad för 3 gifta sergeanter måste uppföras. Kostnad för kår uppginge till följande belopp, nämligen:	
för inredning av 3 tork- och	
3 putsrum	kronor 9,000: —
» underofficersbyggnad om	
9 eldstäder	» 54,000: —
	<hr style="width: 20%; margin-left: auto; margin-right: 0;"/> Summa kronor 63,000: —
eller för fyra trängkårer tillhopa	» 252,000: —
Vid Norrlands trängkår finnes en kasernbyggnad för två trängkompanier med tvätt- och putsrum samt en kasern för ett sjukvårdskompani med endast tvättrum.	
Enligt kårchefens utredning vore inkvarteringsförhållandena sådana, att de i sjukvårdskompaniets vindsvåning ursprungligen till underofficersmäss avsedda lokalerna nu kunde disponeras för annat ändamål. Den lämpligaste lösningen av tork- och	

Transport kronor 2,268,200: —

Transport kronor 2,268,200: —

putsrumfrågan syntes då vara, att i trängkasernen inreddes till torkrum de för ogift sergeant avsedda rummen och dessa sergeanter inkvarterades i f. d. mässavdelningens två större rum. För sjukvårdskompaniet inreddes tork- och putsrum (med kamineldning) i mässavdelningens mindre rum och kök enligt skrivelsen bifogad skiss. Kostnaderna beräknades till

» 7,000: —

Summa kronor 2,275,200: —

Av ovan angivna förslag vore de för Skånska dragonregementets äldre kasern, för Kronprinsens husarregemente samt för Göta, Vendes, Upplands och Smålands artilleriregementen och Gottlands artillerikår i särskilt hög grad approximativa och behövde kompletteras genom utredning på platsen.

Beträffande de relativt höga kostnaderna för de etablissemang, där nybyggnad av lägenheter för gift sergeant föresloges, borde framhållas, att nybyggnaderna beräknats efter 3 eldstäder för lägenhet, under det att de till tork- och putsrum disponerade lägenheterna innehölle blott 2 eldstäder. Genom denna anordning löstes sålunda för dessa lägenhetsinnehavare frågan om likformig inkvartering för underofficerare, varom särskild utredning anbefallts.

Likaså ville fortifikationsdepartementet framhålla, att tillbyggnaderna vid Upplands och Smålands artilleriregementen måst göras större och av annan typ än för övriga regementen. Härvid kunde icke undvikas, att större utrymmen vunnes, än vad som vore för tork- och putsrum direkt nödvändigt, men då förläggingsutrymmet vid dessa kaserner vore synnerligen trångt, i det att särskilda lektionsrum ävensom konstapels- (numera furir-) logement saknades, syntes den därigenom ökade kostnaden vara väl motiverad, i det att dessa brister sålunda kunde avhjälpas.

Kasernhygienens stora betydelse för såväl den allmänna folkhälsan som vårt försvarsväsende torde ligga i öppen dag. Lika uppenbart torde vara, att de hygieniska förhållandena vid flertalet kasernetablissemang ännu lämna åtskilligt övrigt att önska. Det synes alltså vara en angelägenhet av största vikt att, i den mån det låter sig göra inom en rimlig kostnadsram, snarast möjligt söka avhjälpa de i nämnda hänseende rådande missförhållandena.

Departements-
chefen.

Ett synnerligen viktigt led i arbetet på kasernhygienens förbättrande är otvivelaktigt anordnande inom kasernetablissemangen av särskilda rum, i vilka torkning av våta uniformspersedlar och skodon kan äga rum och vilka vid behov jämväl kunna användas för desinfektionsändamål. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, äro dylika torkrum redan inrättade vid de etablissemang, för vilka ritningar uppgjorts efter år 1906. I de äldre kasernerna däremot, varest torkrum saknas, är man helt och hållet hänvisad till att förvara de efter dagens övningar mången gång genomvåta och nedsölade munderingspersedlarna i manskapslogementen, där de i hög grad bidraga till luftens förskämning och på grund av den för ändamålet alltför låga temperaturen icke hinna fullständigt torka till påföljande dag, då de åter skola tagas i bruk. Sedan numera en avsevärd del av de värnpliktigas första tjänstgöring förlagts till den kallare årstiden, har behovet av torkrum givetvis gjort sig i än högre grad gällande. Enligt vad generalfältläkaren meddelat, utgör anordnandet av torkrum vid kasernetablissemangen en av de allra viktigaste åtgärderna för nedbringande av den bland arméns manskap och värnpliktiga höga sjuklighetsprocenten.

Jämväl ur synpunkten av en förbättrad persedelvård med därav följande förlängd hållbarhet hos persedlarna finner jag mig böra förorda inrättande av särskilda torkrum i kasernetablissemangen.

Beträffande sättet för torkrummens anordnande har, såsom förut nämnts, tidigare föreslagits, att de av ogifta sergeanter för närvarande disponerade rummen i regel skulle tagas i anspråk för ifrågasvarande ändamål. Då det emellertid icke lär kunna ifrågasättas att för beredande av torkrum inom kasernetablissemangen minska antalet redan befintliga underofficersbostäder, skulle genom den sålunda föreslagna lösningen av frågan nybyggnadsarbeten i allt fall icke kunna undvikas. Några kostnadsbesparingar torde icke heller härigenom uppkomma. Vid sådant förhållande och under åberopande av vad arméförvaltningens fortifikationsdepartement och sjukvårdsstyrelse i sin underdåniga skrivelse den 20 december 1917 härutinnan anført, finner jag mig böra tillstyrka, att, på sätt nämnda departement och styrelse föreslagit, torkrum, där så lämpligen kan ske, anordnas genom särskild tillbyggnad, samt att i andra hand den utvägen tillgripes, att för ändamålet tagas i anspråk redan befintliga lokaler, såsom underofficersbostäder eller dagrum, i vilket fall nybyggnad i stället bör äga rum för ersättande av den sålunda uppkomna utrymmesbristen. Därigenom kommer även det av riksdagen uttalade önskemålet om likformig inkvartering för arméns underofficerare att bliva i så måtto tillgodosett, att 22 gifta sergeanter kunna erhålla inkvartering med 2 rum och kök.

Mot det uppgjorda förslaget jämte kostnadsberäkningar har jag i huvudsak icke något att erinra. Enligt vad jag inhämtat, kommer den kompletterande utredning, som är avsedd att verkställas rörande de föreslagna anordningarna vid Skånska dragonregementet, Kronprinsens husarregemente, Göta, Vendes, Upplands och Smålands artilleriregementen samt Gottlands artillerikår, icke att i någon mån påverka den för förslagets genomförande beräknade kostnadssumman utan endast att hänföra sig till det lämpligaste sättet för de erforderliga anordningarnas utförande.

Då det för de föreslagna nybyggnads- och inredningsarbetena erforderliga anslaget, 2,275,200 kronor, av statsfinansiella skäl icke syntes kunna utgå på en gång, ansåg jag vid tiden för statsverkspropositionens utarbetande detsamma lämpligen böra fördelas på tre år. I enlighet härmed beräknades för ifrågavarande ändamål ett belopp av 700,000 kronor på 1919 års riksstat. Med hänsyn till angelägenheten av att snarast möjligt kunna påbörja ifrågavarande arbeten, torde emellertid av det sålunda beräknade beloppet 300,000 kronor böra utgå redan under innevarande år och följaktligen upptagas å tilläggsstat för år 1918. Å extra stat för år 1919 skulle alltså endast upptagas ett belopp av 400,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang bevilja ett anslag av 2,275,200 kronor samt därav å extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 400,000 kronor.»

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Thomas Adlercreutz.